

Гребенюк Микола Павлович,
курсант 2 курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції України
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник
Логінова Марина Вікторівна
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Механізм соціальної підтримки, реалізований через систему обов'язкового пенсійного страхування, становить один із фундаментальних компонентів сучасної системи соціального захисту, спрямований на забезпечення економічної стабільності громадян у період після завершення трудової чи службової діяльності. [1] Його правова природа полягає у створенні пенсійних прав шляхом сплати страхових внесків, накопичення страхового стажу та впровадження державних гарантій щодо здійснення права на пенсійне забезпечення. У контексті правоохоронної діяльності даний механізм відіграє особливу роль, адже він компенсує посилені професійні ризики та гарантує необхідний рівень соціального захисту для працівників поліції у випадках втрати працездатності або виходу на пенсію.

Функціонування пенсійного страхування також виконує мотиваційну роль, оскільки стимулює працівників до тривалого та сумлінного проходження служби. Держава при цьому встановлює спеціальні умови пенсійного забезпечення для окремих категорій осіб, зокрема можливість призначення пенсії за вислугу років або у зв'язку з інвалідністю, отриманою під час виконання службових обов'язків. Це підсилює соціальні гарантії та сприяє підвищенню престижу служби в правоохоронних органах.

Однією з ключових складових механізму виступає його інституційне забезпечення. Пенсійний фонд України виконує функції адміністратора страхових внесків, веде облік страхового стажу та організовує виплати згідно з вимогами законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3]. Зосередження цих завдань в межах однієї установи спрямоване на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, забезпечення прозорості процедур і покращення якості надання соціальних гарантій.

Суттєве значення має принцип державних гарантій, відповідно до якого кожна застрахована особа має право на мінімальний рівень пенсійного забезпечення незалежно від перерв у трудовій діяльності чи рівня доходів у певні періоди життя. Це сприяє зменшенню соціальної нерівності та забезпечує базовий рівень захисту населення у старості, що є важливим елементом державної соціальної політики.

Поряд із соціальною функцією, пенсійне страхування виконує й економічну роль, оскільки забезпечує акумулювання та перерозподіл фінансових ресурсів через систему єдиного соціального внеску. Ці кошти використовуються для фінансування поточних пенсійних виплат, що підтримує баланс між працюючим населенням і пенсіонерами та сприяє стабільності фінансової системи в цілому [2].

Водночас важливим аспектом економічної ролі пенсійного страхування є його вплив на формування фінансової дисципліни в суспільстві та детінізацію заробітної плати. Оскільки розмір майбутньої пенсії безпосередньо залежить від офіційного доходу та сплачених внесків, система стимулює роботодавців і працівників до легалізації трудових відносин, що збільшує надходження до бюджету соціального страхування.

Крім того, акумульовані у системі кошти мають значний макроекономічний вплив, оскільки забезпечують стабільний внутрішній фінансовий потік та виступають інструментом перерозподілу доходів між поколіннями. Це дозволяє підтримувати соціальну рівновагу в суспільстві та зменшувати ризики економічної нестабільності, пов'язані з демографічними змінами та коливаннями ринку праці

Ефективність цього механізму значною мірою залежить від рівня офіційної зайнятості населення, своєчасної та повної сплати страхових внесків, а також якості державного управління у сфері соціального страхування. У сучасних реаліях надзвичайно важливим стає цифровий розвиток пенсійної системи, зокрема впровадження електронних реєстрів і автоматизованого обліку страхового стажу. Такі нововведення сприяють підвищенню прозорості процесів та мінімізують ризики зловживань.

Механізму необхідно посилити контрольні функції держави щодо дотримання роботодавцями правил нарахування та сплати єдиного соціального внеску. Це сприятиме зменшенню масштабів тіньової зайнятості та забезпечуватиме стабільність фінансових надходжень до пенсійної системи. Важливим доповненням до цього є розвиток правової культури суспільства й підвищення обізнаності громадян про значення офіційного трудового стажу як основного чинника для формування майбутнього пенсійного забезпечення.

Демографічні зміни, зокрема старіння населення, становлять суттєвий виклик для пенсійної системи, адже вони спричиняють значне збільшення навантаження та ставлять під загрозу її фінансову стабільність у довгостроковій перспективі. Скорочення частки працездатного населення порівняно з кількістю осіб пенсійного віку створює структурний дисбаланс між доходами і витратами системи соціального страхування. Це вимагає від держави розробки та запровадження відповідних заходів для підтримання її ефективного функціонування.

У даному контексті набуває особливого значення необхідність реформування пенсійної системи, що передбачає інтеграцію солідарного принципу із накопичувальним елементом. Такий підхід дозволяє диверсифікувати джерела фінансування майбутніх пенсійних виплат, знизити

фінансове навантаження на державний бюджет і суттєво підвищити загальну стійкість пенсійної системи в умовах довготривалих демографічних змін [4].

Таким чином, правовий механізм соціальної підтримки через систему обов'язкового пенсійного страхування є комплексною системою, що поєднує соціальні, економічні та організаційно-правові елементи. Він забезпечує реалізацію права громадян на соціальний захист, гарантує матеріальну стабільність у старості та виконує важливу стабілізуючу функцію в суспільстві. У сфері правоохоронної діяльності цей механізм має додаткове значення, оскільки підвищує рівень соціальної захищеності працівників поліції та зміцнює престиж служби. Подальше вдосконалення пенсійної системи, її цифровізація та адаптація до демографічних змін є необхідною умовою забезпечення ефективного соціального захисту населення.

Список використаних джерел

1 Аносенков А., Ізбаш К. Поняття та особливості соціального захисту поліцейських в Україні // Дисертаційні матеріали. Західноукраїнський національний університет. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48629> (дата звернення: 11.04.2026).

2 Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 11.04.2026).

3 Деякі питання забезпечення здійснення страхових виплат та надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1323 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1323-2022-%D0%BF> (дата звернення: 11.04.2026).

4 Петровська С. А., Дементов В. О. Організаційно-правові аспекти вдосконалення пенсійного страхування як складової соціального захисту населення // *Наше право*. 2023. №2. С. 209–213. : <https://dspace.univd.edu.ua/items/08abe777-b10a-4fdb-8627-995718403545> (дата звернення: 11.04.2026).